

Федоров В.М.

Національний Університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри кримінального права,

кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ

Оскільки необхідна оборона являє собою єдність суспільно небезпечного посягання й оборонних дій, питання про межі її правомірності повинні зв'язуватися, виходячи з визначеного співвідношення інтенсивності посягання й інтенсивності захисту. Отже, визначення змісту інтенсивності суспільно небезпечного посягання явно недостатньо. Для правильного визначення меж допустимої оборони необхідно визначити зміст інтенсивності захисту. Аналіз захисту, як вчинку, що виключає злочинність діяння, дозволяє виділити сукупність стійких відносин між елементами, що утворюють дані вчинки.

Ю.В. Баулін визначив склад, що виключає злочинність діяння як систему юридичних ознак суб'єкта, об'єкта, суб'єктивної й об'єктивної сторін, що характеризують його як суспільно корисний чи соціально прийнятний (Баулін Ю.В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния. – Харьков 1991. – С. 78). Ознаки, що характеризують склад необхідної оборони, як обставини, що виключає злочинність діяння, повинні стати вирішальними.

При визначенні її інтенсивності право на необхідну оборону тісно пов'язане із засобами захисту, дозволеними законом. Тому важливе значення має законопроект «Про дозвільну систему у сфері поводження з спеціальними певними видами зброї, бойових припасів до неї, засобів індивідуального захисту та активної оборони, вибуховими матеріалами промислового призначення». Серед багатьох питань, піднятих у цьому законопроекті, найбільш гострі суперечки виникають з приводу прав фізичних осіб (громадян) на певні об'єкти дозвільної системи.

Хоча даний законопроект значно розширює перелік засобів самооборони, найбільш гострі дискусії розгорнулися в засобах масової інформації з приводу травматичної зброї) той документ і відносить

його до зброї не смертельної дії. Але це не зовсім так. При стрільбі з близької відстані з цієї зброї робиться постріл, що пробиває наскрізь людський череп.

Колись «травматику» було дозволено придбати вузькому колу суб'єктів: працівникам правоохоронних органів, журналістам і т. д. Та якщо говорити більш точно, то в використуванні громадян є не менше п'ятисот тисяч одиниць цієї зброї, хоча за даними МВС дозвіл на його придбання отримували трохи більше 100 тисяч чоловік.

Мимоволі виникає питання, де ж «добували» громадяни ці «стволи». Варіантів незаконного придбання травматика досить багато: її контрабандне ввезення, переробка з газових і стартових зразків, отримання на його носіння за допомогою підроблених документів і т. д. Але всі ці канали «озброєння» об'єднує те, що будь-яка відповідальність за незаконне придбання цієї зброї відсутній. Тому «травматику» купляють без особливої складності так, про всяк випадок. І випадок цей, як правило, настає. То хтось на вас не так подивився, то щось не те сказав, то чиясь машина не така дорога, як ваша, неправильно вас обігнала, або як кажуть водії, «підрізала». Хоча жодна з перерахованих дій не є криміналом, значить і не викликає стан необхідної оборони, в хід пускається травматика.

Тільки за минулий рік за даними МВС було зареєстровано близько тисячі таких випадків. Сумну пальму першості в цьому «змаганні» завоювала Одеса. За влучним висловом деяких центральних телевізійних каналів вона стала більше нагадувати не курортне місто, а Чикаго 20-х років минулого століття. Причому кількість цих «стрільців» різко зросла саме влітку цього року. Звичайно ж, щось можна віднести на південний темперамент. щось пояснити спекотною погодою і загазованим повітрям. Але головна причина цього явища криється в тому, що у населення з'явилася велика кількість травматичної зброї.

Автори даного законопроекту стверджують, що поява у населення на законних підставах травматичної зброї істотно поліпшить і його безпеку. Так, але якщо воно буде застосовуватися тільки для захисту від злочинів, якщо воно буде використано за правилами його застосування (після попередження, з відстані не менше 1,5 метрів і тільки в «спеціально дозволені» для того частини тіла і т. д.). Але практика показує, що ці правила діють лише на папері.

На відміну від минулих років МВС України виступає за прийняття даного законопроекту. Можливо воно вже не вірить у власні сили, адже за даними деяких соціологічних досліджень цього відомства довіряють, а значить і сподіваються на його допомогу близько одного відсотка населення. Але є й інші пояснення: за останні роки в збройний бізнес прийшла велика кількість колишніх високопоставлених «силовиків», які зацікавлені в отриманні відповідного прибутку.

Законопроект поки що залишається тільки на папері. Але для того, щоб не зробити фатальної помилки слід діяти досить обережно насамперед якщо йдеться про травматичну зброю, оскільки вона не є нешкідливою і з неї можна вбити або покалічити людину. То по перше відповідальність за незаконні дії з нею слід передбачати в ст. 262, 263 КК України. Якщо і розширювати перелік осіб які можуть його носити для самооборони, то спочатку цього слід дозволити його лише приватним охоронним структурам зберігаючи при цьому можливість використання її тими суб'єктами, у яких це право існувало і раніше.